

גליון 340

פרשת ואתחנן - האם 'מתנת חינוך' היא תפילה? הרב עומר דוידוביץ - ישיבת 'מרכז הרב'

האם בקשת 'מתנת חינוך' היא תפילה? במבט ראשון נראה לנו כי אדרבה זו היא התפילה המקורית. אך מדברי רש"י נראה אחרת. ואגב תפילתו של משה להיכנס לא"י, עלינו לשאול: האם אנו יכולים להשפיע על התקבלות תפילותינו?

רש"י מביא שני פירושים ללשון הפסוק 'ואתחנן': פירוש ראשון - מלשון מתנת חינוך, וכלשון הפסוק "וחנותי את אשר אחון". פירוש שני – שגם 'ואתחנן' הוא לשון תפילה. אבל לכאורה לפירוש הראשון, לא היה משה מתפלל, אלא רק: "מבקש מתנת חינוך", ונראה מכאן לומר, כי בקשת 'מתנת חינוך' אינה תפילה!

כיצד ניתן להבין משמעות זאת? הרי לכאורה תפילה היא בקשת צרכיו מד' **ובחינם**, שהרי אם מגיע הדבר בדין, הרי אין צורך לבקש זאת כתפילה אלא זו בקשת האמת!

מדוע לחזור ולהתפלל?

דבר נוסף ומעניין מאוד שמשה רבינו מחדש. שהרי היה מקום לחשוב, כי אם אדם התפלל, ותפילתו לא התקבלה, הרי שקיבל כבר את התשובה לתפילתו, ולכן יניח מלהתפלל שוב ולא יתפלל. ואדרבה בכך יצדיק את דין ד'! אך ידועים דברי חז"ל ש"יחזור ויתפלל"¹, אבל חולשה טבעית נמצאת בנושא זה, שכן לא כולנו מצליחים להבין מאמר זה, ומתוך כך להזדהות עם הדרכה שכזו להתפלל בפעם נוספת.

חולשה זו מתאר מרן הרב זצ"ל בפירושו בעין איה (מסכת ברכות, פרק חמישי, עט) למאמר חז"ל: "והנה כך היא המדה באדם כשהוא עושה פעולות ואינו בא למטרתו – מתחלש לבבו".

כיצד אם כן מסבירים, או יותר נכון, איך מתפללים בצורה שבאמת תיתן כח לחזור ולהתפלל!?

'התעלות הרצון בתפילה' – משמעה בניית שלב נוסף בכל פעם

מרן הרב זצ"ל מסביר שם, ודבריו מתאימים לתפיסתו המפורסמת של מרן הרב על התפילה, שאיננה מכחישה ולו בגרם אחד את האמת והיושר², ואין היא באה לשנות את הרצון של מעלה, אלא תכלית התפילה היא – **התעלות והשתלמות האדם ורצונו**. ועל ידי שהאדם מתעלה, ממילא מגיעה מגיעה השתלמות לאדם.

הרב מוסיף כי לכן יש לפעמים צורך להעמיק בפעם נוספת בתפילה. אדרבה, הצורך לחזור ולהתפלל, נוצר **בכוונת מכוון** כדי שנתעלה התעלות עוד יותר גדולה! על ידי שנפעל ונעמיק את עבודת הרצון.

ובלשונו שם: "אבל כשיודע שכל פעולה תקרבהו למטרתו אלא שלפי רוממות המטרה צריך המון פעולות, לבבו מתאמץ להוסיף בעבודתו"

ומכיון שהתפילה אינה בקשה המנותקת מן האדם, כמתנת חינוך, אלא האדם מזדהה עם התפילה ועם החזון שמבקש, ומשתנה בהתאם, ונעשה שותף עם ד', ממילא הוא מתחזק ורוצה להתפלל שוב.

שכן בכל תפילה הוא 'עובד עם עצמו', ובונה נדבך נוסף עד שישתלם לגמרי, ואז תפילתו תקבל. "קוה אל ד', חזק ויאמץ לברך וקוה אל ד'".

התפילה – דין אמת

היוצא לנו מפירוש זה של מרן הרב זצ"ל, כי בכך שאנו מתפללים תפילה מעומק הלב, הכוונה היא שעלינו להעמיק בעצמנו, ולמצוא כח להתעלות ולהיות **ראויים ושייכים** למציאות הנכספת בתפילתנו: בקשת שלום במשפחה תלויה בהתעלות רצון לשלום, בקשת חיים ומזון, תלויה בהתעלות הרצון בלהיטיב לזולת, על ידי כך, אין התפילה שלנו איננה עוד "מתנת חינוך", אלא מתנת חן, שהרי אנו מוצאים חן בעיני ד', ואז היא בגדר תפילה, מלשון "פלילים" ודין. שהרי יש בה מן מידת האמת, שהאדם נקשר ומתעלה ברצונו אל השלימות.

¹ ברכות דף לב', ב.

² התפילה – כמה מגוחכת היא לפי ההבנה ההמונית... מתפעל הוא האלוקים מדיבוריו של האדם ומתעורר וממלא את חפצו אחרי שיכביד עליו בבקשותיו, היש לך חירוף וגידוף, חשכה ושקריות גדולים מזה?... ענייני תפילה הוספות לאורות התפילה.